

even chade
z, van
ardere
akken
kleeft,
le ge-
vonden
nu is
re ver-
syn-
en de
ch bo-
Beide
g, De
lg van
blieke
oor de
set ge-
spel-
slechts
zelve
t altijd
(zij) ten
eerken.
geen in-
war zoo-
ing op-
zelf der
voren,
kerlijk
keding
van de
rnsige
lg wil-
et zijn,
te zien
et sym-
bolder-
n cere-
niedelij
mswijze
rpiend
e leven
n allen
r vade-
van een
n zoo is
sterker
e. Een
uikcul-
aliscert,
gewend
er reeds
van be-
derid is
et even-
poging
n door
st maar
nadruk
de gees-
nieuwe
het feit,
e religie-
n. Het
n geest
n valt
stentant-
felijk in
ire ver-
n wat er
Frank-
van ieden
en s, we-
dingen,
mannen
universi-
eene ere,
elgic en
heid uit

spireert hunne zangen en vrome uitingen meer dan de aanbidding van den Drie-eenigen God. Terwijl zij zich verliezen in een oneindige Goddelijke Immanentie, zijn zij de meest besliste Daltonisten wat betreft Gods majestueuze Transcendentie. In één woord, hun voortdurend pogen is niet om den levenden God, hunnen Schepper en den Beschikker hunner lotgevallen te vreezen, te dienen en lief te hebben, maar om ten volle de mystieke prikkelingen te genieten van een heerlijk religieus gevoel. Natuurlijk begrijpt de lagere klasse het denkbeeld van zulke religieuze genietingen niet. De beweging is daarom door en door aristocratisch. Echter verhindert het geloof aan de voortreffelijkheid van hun eigen standpunt deze verrijnde Buddhisten niet, door een nederbuigend altruïsme, het verder gebruik van den ouden Christelijken godsdienst genadiglijk over te laten aan de minder ontwikkelde klassen, mits geen poging worde gedaan, henzelven terug te brengen en de leidende kringen op ieder terrein des levens in den nieuwen tempel komen aanbidden.

Dusdanig is de algemeene godsdienstige onderlaag, waarin het symbolisme geworteld staat. Of, om een ander beeld te gebruiken, het is de achtergrond, waaruit het symbolisme zijn veelkleurige stralen en mystieke schaduwen werpt. De nieuwe beweging is in zichzelf volkomen kleur- en vormloos. Maar zoodra hare stralen de bestaande kerken treffen en door het prisma van den Christelijken godsdienst vallen, dan breken zij, en het symbolisme, in zijn noodwendige schakeeringen, doet zijn invloed gevoelen. Laat niemand zich vergissen, alsof deze nieuwe religieuze stroom op eenige wijze verwant ware aan de wederopleving van het Christelijk geloof in den aanvang dezer eeuw. Deze wederopleving zoolwel in de Protestantische als in de Roomsche kerken, voor altijd beoemd door de onsterfelijke namen van D'Aubigné en Vinet, van De Bonald en Chateaubriand, was het gevolg van de gruwelen der Napoleontische verdrukking, en leidde tot het wederopwaken van den Christelijken geest uit zijn zondige sluimering. Dit was geen religieuze revolutie, maar een restauratie van wat schandelijk verzuimd was. Een in waarheid teruggaan tot Christus en een verlangen naar zijne verlossing. Met deze wederopleving toont dus de nieuwe godsdienstige beweging, waaraan het symbolisme zijn prikkel ontleent, geen trek van verwantschap; zij stelde er zich vierkant tegen en stak den brand in ieder veld, waarop de oogst stond te rijpen. Alleen dit kan worden toegegeven, dat zoolwel de wederopleving van het Christelijk geloof en deze nieuwe mystiek-religieuze beweging een reactie waren tegen de goddeloosheid van de periode van Voltaire en de lage gemeenschap van de zoogenaamde „Aufklärung“ van dien tijd in Duitschland. Maar daargelaten nu deze algemeene antithese, hebben de klederen van deze beide geen draad gelijk. En om tot een duidelijk begrip te komen van het ware karakter van dezen nieuwen religieuzen stroom, moeten wij de drie bronnen opsporen, waaruit hij ontsprong: de moderne filosofie, de historische school, en de aesthetische ontwikkeling onzer dagen.

Vooreerst was daar de nieuwe Deutsche filosofie, van Kant tot Schelling, die in haar heerlijk enthousiasme voor organische eenheid en systematische conceptie, zich pijnlijk getroffen gevoelde door de verwarring, waarin de Franse revolutie ons geheele leven en onze denkwereld gebracht had. In de tweede plaats hebben wij te letten op de opkomst van de beroemde historische school van Niebuhr en De Savigny, die in haar diepen eerbied voor het verleden, slechts een hoonlach overhad voor de luchthartigheid en grenzenloze oppervlaktigheid, waarmee de Franse revolutie-mannen alle historische proces afstonden en zich inbeelden, door de grillige uitingen van den volkswil van één dag in staat te zijn het aanschijn der wereld te veranderen. En in de derde plaats ontwaakte wederom het kunstleven, onder den alles doorbindenden invloed van Lessing en Goethe, dat in zijn bewondering van de klassieke schoonheid der Griekse wereld, zich ergerde aan de belachelijke verheerlijking van de onbeschafte natuur, die den Franschen revolutionaristen het uitgangspunt voor hun systeem was.

In dezen tijd was de bijna ongelooftelijke nederlaag van Sedan voorbereid. De Deutsche geest, opwassend tot de hoogte van zijn volle kracht, had Frankrijk reeds geestelijk verslagen, voor hij het Fransche leger vernietigde op het slagveld. De Franse revolutie was een wilde daad van krankzinnigheid, grenzende aan zelfmoord. Omstreeks het midden dezer eeuw, zonk Frankrijk, Duitschland rees. Sinds de tweede Napoleon opkwam, vinden wij in Frankrijk slechts middelmatige krachten; terwijl in Duitschland een heiliger helden en genieën opstond en de Deutsche denkwereld, Deutsche wetenschap en Deutsche opvoeding geheel Europa beheerschte en op ieder terrein des levens de leidende positie innam. De Franschen hadden door hun krankzinnigen opstand slechts den Duitschen geest en de Deutsche kracht uit hunne sluimering wakker geroepen. In den tijd van vijf en twintig jaren had Duitschland zich opgewerkt tot de volle mate zijner grootheid, en toen reeds kon het geprofeet worden, dat voortaan de vereenigde krachten van de Deutsche filosofische, historische en artistieke school haar stempel zouden afdrukken op de volgende periode van onze menselijke ontwikkeling.

Nu was er in deze drieledige Deutsche beweging één gemeenschappelijke trek: de terugkeer uit een unheimisch heden naar een aantrekkelijk verleden, en in dat verleden was het machtig aantrekkingspunt niet het tragische kruis van Golgotha en de Galileesche heuvelen, maar de academie

van Plato en het atelier van Phidias. Het was een terugkeer van het zwakke, bleek Christendom naar het oude Griekenland in het hoogtepunt van zijn bloei. Luther vertaalde den Bijbel, Schleiermacher Plato's werken, en het fundamentele begrip van het pantheïsme, ontleend aan de Stoa, herleefde, in anderen vorm en met meer diepte, langs de geheele schitterende lijn der groote Deutsche filosofen. De artistieke school volgde haar op den voet en verving het *ernst* en het *Eene Homo* door den Apollo van Belvedere en de Venus di Medici. En eindelijk kwam de historische school op haar beurt dezen afkeer van zulk een treurig heden rechtvaardigen en welte op tot een grenzenloze bewondering voor de wijsheid van het verleden. Bovendien, ge herinnert u, hoe het *παρα τοις αιδεσιν* (1) eenmaal het wachtwoord der Stoa was en zoo geschiedde het, dat deze school, die alles wenschte op te lossen in een onafgebroken historisch proces, zich aansloot bij het pantheïsme van de filosofische school en het oneindige, zich openbarende en ontwikkelende in de opvolgende perioden van het eindige, werd voor den menschelijken geest de leidende gedachte, die den toon aangaf bij zijn onderzoekingen. En dit alles werd betoogd en gesteund door zulk een doorwrochte studie, niet zulk een overvloed van uitgewerkte bewijzen, in zulk een prachtige stijl en met zulk een schat van logica en overtuigende kracht, dat de wetenschap zelve, geklommen tot het hoogere standpunt der organische conceptie, bijna vereenzelvigd werd met deze pantheïstische wereldbeschouwing. Zij, die er zich tegen dorsten verclaren, werden eenvoudig onwetenschappelijk gescholden, en zoo zij knap waren, opzettelijk onoprecht en schuldige misleiders van het volk genoemd.

In dezen abstracten vorm evenwel kon deze nieuwe leidende gedachte niet overgaan van den Duitschen in den Angelsaksischen geest. De Angel-Saks, als zoodanig, is noch een geboren filosoof noch een aesthetische dwepert. De Duitscher mint het sladderen in de lucht en het zweven op de vleugelen van het idealisme; de Angel-Saks staat liever met beide voeten stevig op den vasten grond. Zoo geschiedde het, dat de Angel-Saksische wereld zoogeen als ongevoelig bleef voor deze nieuwe Deutsche ontwikkeling, totdat Darwin haar een materiele basis gaf in de vernietiging der ware soorten en in het onafgebroken proces, waardoor de plant veranderde in het lagere dier, het lagere dier in het zoogdier, en het zoogdier in den mensch. De idee dat het oneindige fenomenaal wordt in het eindige, door middel van een materieel proces, sloot zich aan bij den Angel-Saksischen geest; en van dat oogenblik aan heeft de moderne theorie van de pantheïstische verhouding tusschen het oneindige en het eindige de publieke opinie veroverd, en het opkomende geslacht over de geheele wereld ingenomen, terwijl zij alles voor zich uitdreef.

En hier nu ligt het eigenlijke punt, waarbij de behoefte aan symbolisme zich gevoelen deed. Iedereen die zich beweegt in het eindige, wordt het bestaan van iets oneindigs gewaar en heeft zich een begrip te vormen van de verhouding die er tusschen die beide bestaat. Er doen zich hierbij twee mogelijkheden voor. Of het oneindige openbaart zich aan den mensch en ontsluit door deze openbaring zelve de werkelijk bestaande verhouding; of het oneindige blijft stom en stil, en de mensch zelf heeft te gissen, te veronderstellen en zich deze verhouding door middel van zijne verbeelding voor te stellen, dus langs een kunstmatigen weg. Nu is de eerste lijn de Christelijke; de Oneindige heeft voortdijrs veel malen en op velerlei wijzen gesproken door de profeten en in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon — deze Zoon is niet een zwijgend mysterie, maar het eeuwige, scheppende en sprekende Woord.

Het heidendom daarentegen, beroofd van de openbaring, heeft behoefte aan het symbool, en schept het in zijn afgoden, „zij hebben eenen mond maar spreken niet, ooren hebben zij, maar hooren niet.“ Symbool beteekent een fictieve band tusschen het onzichtbare Oneindige en het zichtbare eindige. Het is afgeleid van *συνειδη*, d. w. z. het samenbrengen van twee sferen. Symbolisme is het grijpen van iets uitwendigs en materiëls, waarop de verbeelding den stempel mag zetten van het onzichtbare en onuitspreklijke. Het symbool is de tusschenreukel, aan de ene zijde verwant aan wat hij kunt zien en grijpen, en aan de andere zijde aan wat hij gevoelt, denkt en u verbeeldt. Zoodra, daarom, een bewustzijn van het oneindige in de publieke opinie herleeft, vijandig aan de van God gegeven openbaring, doet zich de vraag naar het symbool noodwendig en onmiddellijk gelden. Zoo was het in de Griekse wereld en zoo is het nu. Natuurlijk bestaat er ook een onbewuste, voortdurend veranderende verhouding tusschen het oneindige en eindige in de actuele verschijnselen des levens; maar deze verhouding, die altijd onvolkomen, wisselend en slechts voor het oog en blik peilbaar is, kan de ziel niet bevredigen. Zij verlangt naar een begrijpelijken indruk van het oneindige in zijn geheel, in zijn alles-beheerschende, alles-doorbindende actie; en deze sensatie vermag geen eindig verschijnsel in ons wakker te roepen, juist omdat het eindig is. Wat de ziel begeert is het grijpen van het oneindige sensatie kan alleen het symbolisme te weegbrengen, juist omdat het een onzichtbaren stempel zet op een zichtbaar en tastbaar verschijnsel. In de Vrijmetselarij ziet ge precies hetzelfde. De Vrijmetselarij bedoelt het oneindige, maar verwerpt alle

Voor Kootwijken Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTAGERS: Door den heer G. van Zwaluwenburg te Oldenbroek, opbrengst eener collecte f 8; van Ds. Bakker te Broek op Langendijk, gevonden in de collecte f 2.50.

Zeer dringend verzoeken wij den vrienden te willen denken, dat onze scholen groote behoefte hebben aan krachten steun.

D. HULLEMAN,

Kootwijk.

Penningmeester.

Uit de Pers.

In de *Amsterdamsche Kerkbode* lezen wij over de pogingen tot uitbreiding van een missionarischen Dienaar des Woords het volgende:

Reeds geruimen tijd geleden had de Kerkeraad besloten een schrijven te richten aan de verschillende Classen van ons vaderland, met de vraag of binnen haar grenzen bij eene der kerken ook een Dienaar des Woords arbeide, van wien met eenigen goeden grond mocht verondersteld, dat hij geskiktheid had om in den arbeid der missie op Java werkzaam te zijn, en van wien tevens kon vermoed, dat geen overwegende bezwaren hem het aanvaarden eener roeping al te zeer zouden bemoeilijken.

Natuurlijk werd die vraag gedaan, geheel in het algemeen. De bedoeling was niet een geneeskundig oordeel te vragen aangaande elken Dienaar en zijne huisgenooten; genoeg was het reeds, indien voorloopig maar vast stond, dat hij geen man was van wankelende gezondheid.

En evenmin was de bedoeling, dat elke Dienaar als op een goudschaaltje zou gewogen, of hij al dan niet aan alle verachten voldeed; nog veel minder, dat door de kerken zoude beoordeeld, of hij nu bepaald gaven had b. v. voor het Noorden, meer dan voor het Zuiden van Midden Java; of hij beter geschikt was voor Bagelen, dan wel of hij meer op zijn plaats zoude zijn te Djocjarta; genoeg was het ook hierbij reeds, zoo men maar in het algemeen van hem wist, dat hij overgeplaatst in eene nieuwe, hem geheel vreemde omgeving, een man zoude zijn, van wien kon verworwd, dat hij zich daar spoedig genoeg zoude kunnen inwerken, om als Dienaar des Woords aldaar missionarischen arbeid te verrichten.

Van een enkele Classe kwam reeds bericht; van het grooter deel wordt het antwoord nog ingewacht; toch kan van zeer vele reeds met groote waarschijnlijkheid gezegd worden, dat zij zullen berichten. Immers heeft de kerk van Rotterdam, eenige weken later dan die van Amsterdam, tot denzelfden maatregel besloten; door bijzondere omstandigheden is echter de circulaire van Rotterdam eer rondgezonden dan die van Amsterdam, zoodat uit de berichten der gehouden vergaderingen bekend is, welk antwoord Rotterdam ontving; een antwoord, dat waarschijnlijk ook wel Amsterdam zal ontvangen.

Wel zijn de meeste antwoorden, waarvan wij vernamen, nog niet definitief; bij de enkele classen heeft men de zaak nog aan tot eene volgende samenkomst, opdat hetzij eene benoemde commissie, hetzij de kerken zelve, wat zij zullen overwegen, welk berispe er dient gevonden te worden. Daar wij hier echter nog niet meer dan een paar namen genoemd; en wellicht hebben wij ook niet te verwachten, dat een groote reeks van namen, hetzij te Rotterdam, hetzij hier, ter tafel zal worden gelegd.

Wij zeggen dat niet uit twijfel aangaande de gewilligheid der geslachten Dienaren; daarover valt nog geen oordeel te vellen, zoolang geen wettelijke beroeping door éne der kerken is uitgebracht.

Tevens behoeft geen Dienaar des Woords zich te laten; met name in een geval als dit verstaan wij zelfs, dat meer dan één Dienaar het niet wil doen, voor hij beroepen is.

Wie zich voldoende rekenschap geeft van het gewicht, den omvang, de verantwoordelijkheid aan een arbeid als deze verbonden, zal allicht aarzelen; al juist daaraan behoefte hebben, dat hij zeker wel niet zelf dien weg gezocht te hebben, maar door den Heere tot die taak aangewezen te zijn; iets dat juist door eene wettelijke beroeping door middel van de Kerk des Heeren ten volle duidelijk kan worden.

Vooraf geldt dat natuurlijk voor de Dienaren, die reeds een deel van den akker des Heeren zich ter bearbeiding aangewend zagen; die niet meer als die proponenten hebben te zoeken, of en waar de Heere hun een post om te bezetten, wil toebetrouwen.

Wij staan in het vaste vertrouwen, dat de Koning der Kerk geen half werk doet; heeft hij eenen man toegestaan met wat hij voor dit werk nodig heeft, dan zal hij ook aan zijn kerken die man doen vinden; en dan zal zijn hand dien man ook in zijn hart altoos bewerken, dat hij gereed zij en vaardig om zichzelf te geven.

Het minder grif zijn niet het noemen van namen kan ook daaraan liggen, dat men beter dan vroeger inniet, dat voor eene taak als deze, mannen van meer dan gewone gaven nodig zijn.

Wie in den gerechten toestand van eene gevestigde kerk met eenen in plaats bekende, kan daarom nog niet bekwaam geacht, om op zulk een terrein werkzaam te zijn, waar of nog niets werd gedaan, of voorarbeid geschiedde, waarmee te rekenen valt.

Daar besef dringt, Gods zij dank, meer en meer door; en zoo is er uitzicht, dat de tijd achter den rug is, dat men voor den zendingarbeid goed genoeg keurt, zelfs iemand, dien men hier voor de leiding eener kerk ongeschikt zoude keuren.

Daarmede komen wij in het goede spoor; een spoor ons aangewezen door het Woord onzes Gods; immers niet de minste onder de apostelen maar de uitnemendste onder allen is door den Heere afgezondert geworden, om de rijke des Koninkrijks onder de heidensche volken te dienen.

Dan getrouwen wij het ons, zoo wij nog eens wij moeten wachten; het werk is toch niet het onze maar des Heeren; zijne dienstknechten te zijn moet ook in deze sangelgenheid ons beginsel zijn; en dat beginsel leidt er toe, om allereerst met zijnen wil in deelen te rekenen en zijne leidingen op te merken.

Indien het maar vast staat, dat wij gereed staan, om zijnen wenk op te vangen; dat hart en voet vaardig zijn, om het spoor te volgen, door Hem te teekenen; en dat, in verband daarmee, de bede om zijn licht en leiding gedurig opklank naar omhoog.

Dan zou er schuld zijn, zoo de kerk nalatig bleef, om op hare roeping acht te geven; zoo de aangevezen man zich willekeurig onttrok; of zoo de man er was, maar het volk in gebreke was gebleven, voor de noodige middelen te zorgen.

Wordt geen dezer drie gevonden, dan weten wij 'n Heeren wegen te wandelen; en dan zal zijne hand ook dezen arbeid kronen met zegen!

Uittitel. Prof. Dr. Bavink zegt omtrent het Rapport over art. 36 het volgende, waarmee *Holland's Kerkblad* zijn volle instemming betuigt.

Op de Generale Synode van Middelburg dienden

een achtal broeders een bezwaar in tegen de desbetreffende in artikel 36 der Nederl. Geloofsbelijdenis, in welke sprake is van het ambt der Overheid, om te welen en uit te roelen alle afgoden en valschen godsdiensten.

De Synode nam deze zaak zeer ernstig op en benoemde eene Commissie van acht leden, die de volgende Synode zou dienen van advies, dat advies een vol jaar voor het bijeenkomen der volgende Generale Synode aan alle kerken der Geref. kerken zou toezenden, en ook het oordeel der buitenlandsche kerken, met welke de onze in correspondentie staan, over deze zaak inwinnen zou.

Wij zijn thans reeds lang geen vol jaar van de eerstkomende Synode meer verwijderd. En daar er van een advies der bovengenoemde Commissie nog niets bekend is, zoo blijkt duidelijk, dat de Commissie de opdracht der Synode niet uitgevoerd heeft en ook niet meer uitvoeren kan. Terecht werd daarom in een onzer kerkelijke bladen voor korten tijd de vraag gedaan, waar dat advies der Commissie toe bleef?

Ofschoon, ondergeteekende nu volstrekt niet gemachtigd is, om namens de Commissie te spreken, zoo meent hij toch op eigen verantwoordelijkheid het volgende te mogen mededeelen.

Er verliep door allerlei drukke werkzaamheden van sommige leden der Commissie een geruime tijd, eer zij samenkwamen kon. En toen zij de eerste maal samenkwamen, kon zij niet veel meer doen, dan na eene breedvoegige discussie den stand der kwestie vast te stellen en aan een harer leden de samenstelling van een Concept-advies op te dragen. Bij die eerste samenkomst is het gebleven. Kort daarop volgde de voorbereiding der Kroningsfeesten, welke een groot beslag legde op den tijd en den arbeid van sommige Deputaten voor Art. 36, en daarna nam de buitenlandsche reis van een hunner een aanvang, die nog niet geëindigd is. Daardoor werd eene tweede samenkomst der Commissie onmogelijk; en waarschijnlijk zal zij niet vóór de maand Februari van het volgende jaar den begonnen arbeid kunnen voortzetten.

Ofschoon dit voor de Geref. kerken een teleurstelling is, zoo is er toch niets te veranderen aan het feit, dat de Commissie met haar advies niet gereed komt en de eerstvolgende Synode dus in deze belangrijke zaak nog geen beslissing zal kunnen nemen. Er zij niets anders op, dan dat de Synode deze zaak aanhoude en deelside of eene andere Commissie benoeme, om later bij eene volgende samenkomst haar te dienen van advies.

Er is aan dit mistel echter eene lichtzijde verbonden. De eerstkomende Synode zal werk genoeg hebben, en bovenal aan Zending en Opleiding haar ernstige aandacht moeten wijden. In deze zaken is regeling dringend noodig, terwijl de behandeling van Art. 36 zeer goed tot eene volgende Synode kan uitgesteld worden. Zoolang er nog geen graven tegen Art. 36 officieel op de Synode was ingediend, was de toestand ongeroerd. Men wist, dat velen bewaard hadden tegen enkele uitdrukkingen in dit artikel en deed officieel toch, alsof er zulk een bezwaar in het geheel niet bestond. Maar nu het uitgesproken en door de kerken zelve aan de orde is gesteld, nu is het gevaar van zoogenaamde „slapende graven“ voorkomen en kan men het bezwaar ernstig en rijp overwegen. En dit is voor de kerken dure plicht, waar het om een gewichtige zaak geldt, als de herziening van hare belijdenis. Men kan hier te langzaam, maar men kan hier zeker ook te haastig te werk gaan. Sommigen meenen wel, dat er geen eenvoudiger zaak is, dan enkele woorden in Art. 36 te schrappen en voorts over te gaan tot de orde van den dag. Maar dat is zeer oppervlakkig geoordeeld. Men is er met de schrapping van een enkele zinneel niet af. Het is een van de ingewikkeldste vraagstukken, welke ons in de herziening van Art. 36 voorgelegd wordt. Er komt bij te pas het onderzoek naar oorsprong en wezen, gezag en roeping der overheid, naar den aard en de grenzen der kerkelijke macht, naar de verhouding van natuur en genade enz., en dit alles moet uit de H. Schrift worden opgemaakt en in het licht der historie gesteld. Onze Geref. broeders in de Ned. Herv. kerk weten wel, wat zij doen, als zij in Art. 36 het voornamelijk verschil zien tusschen hen en ons.

Daarbij is het een verkeerde voorstelling, te zeggen, dat onze vaders bij het opstellen van dit artikel niet goed wisten, wat zij deden, en nog verkeerd onder den invloed der Middeleeuwsche beschouwing. Niets is minder waar. Zij hebben zich ook op dit punt nauwkeurig rekenschap gegeven van hun geloof. Zij waren niet onfeilbaar en kunnen natuurlijk gedwaald hebben. Maar zij hadden de vaste overtuiging, ook met deze kunne belijdenis op den bodem van Gods Woord te staan; zij hebben haar uit de Schrift en uit de historie op allerlei wijze bewezen en verdedigd, en de tegenovergestelde theorie met beslissende verwoerden en bestreden. Ja zelfs, hoewel zij zelve in hun tijd de dupe werden van hunne eigene overtuiging en om hun geloof door de Overheid vervolgd en gedood werden, toch hebben zij nooit in beginsel dezen plicht der Overheid ontkend, doch alleen beweerd, dat de Overheid deen plicht verkeerd toepaste, als zij de belijders van de Gereformeerde religie vervolgde, want niet de Roomsche doch de Gereformeerde religie was de ware.

Dit alles bindt ons niet en mag ons niet doen vasthouden, wat door de Schrift wordt veroordeeld. Maar het legt ons wel den plicht op, om bij de herziening van Art. 36 met de uiterste voorzichtigheid te werk te gaan. Critiek is tot op zekere hoogte gemakkelijk. Maar te zeggen, hoe het dan moet wezen, is hoogst moeilijk. En toch, dat moeten wij weten, indien wij als kerken besluiten, Art. 36 te herzien.

Daarom kan het geen kwaad, indien dit vraagstuk niet reeds op de eerstvolgende Synode tot eene beslissing wordt gebracht. Integendeel is het hoogst wenschelijk, om voor deze kwestie ruim den tijd te nemen, haar van alle kanten te bezien en niet dan nadat er eene vaste, welgegronde, beslissende overtuiging in de kerken verkregen is, tot revisie over te gaan. De belijdenis moet toch eerst uitdrukking zijn van ons geloof, eer zij (als norma norma) regel kan zijn van ons geloof.

Daarbij behoeven de kerken zelve niet stil te zitten en lijklijk af te wachten. Gewoonlijk denken men wel, dat het werk, hetwelk aan eene Commissie wordt opgedragen, van de schouders der Committeenten wordt afgenomen. Maar dit is slechts ten deele het geval. En vooral wanneer de kerken slechts Deputaten benoemen om haar te dienen van advies, zijn zij zelve daardoor allerminst van den arbeid ontslagen. Integendeel moeten zij zelve zich op de hoogte stellen, om later het ingediende advies zelfstandig en vrij te beoordeelen. Er is hier voor allen, die tijd en gelegenheid hebben, veel en veel te doen, opdat de belijdenis straks, indien zij herzien wordt, de volle, klare, krachtige uitdrukking zij van ons algemeen, ongetwijfeld, Christelijk geloof.

Officiële Berichten.

(Met verhooring uit het Kerkblad van 16 Dec. '98.)

Kort Verslag van de Handelingen der Classe Utrecht.

De praeses Ds. Hartwigen opent de vergadering, leest Psalm 84 en doet 't gebed.

Ds. Buitenhuis fungeert, als laatst ingekomen dienaar, als actuaaris.

Ingekomen een schrijven van den kerkeraad der Geref. kerk te Rotterdam B en een van de kerk te Amsterdam, beide mededeelende het besluit, om een dienaar des Woords te be-roepen voor den missionarischen dienst, respectievelijk op Midden-Java ten Noorden en in Djocjarta — en verzoekende van de Classe te mogen vernemen, of zij onder haar dienaar en ook heeft, die naar haar oordeel tot dezen dienst kunnen beroepen worden en die eene eventuele beroeping in overweging zouden willen nemen.

De leden der vergadering worden na korte toelichting van wat in zoo'n dienaar vereischt wordt, uitgenodigd door gesloten brieven den praeses de namen op te geven van dienaar, die naar hun oordeel in aanmerking kunnen komen.

Vervolgens worden de genoemde dienaar in de gelegenheid gesteld mede te deelen, of er hun bezwaren ook afdoende beletselen tegen hun eventuele uitzending zijn.

Van de hierna overblijvende handelt de Classe, terwijl zij één voor één buiten staan.

Ten slotte wordt aan de dienaar der kerk van Utrecht opgedragen, met enkele broeders nog nader te handelen en 't resultaat der onderhandelingen mede te deelen aan den kerkeraad der Geref. kerk te Amsterdam.

Aan den kerkeraad van Rotterdam B zal worden geantwoord, dat de Classe oordeelt, dat de behoeften van Djocjarta groter en meer urgent zijn dan van Midden-Java ten N. en dat zij daarom besloot, eventueel beroepbaar geachte dienaar aan den kerkeraad van Amsterdam bekend te maken.

Aan de Bilt wordt geantwoord, dat de Generale Synode toegestaan heeft aan leden, die elders wonen, kerkelijk toch te blijven wonen in de kerk, waarbij zij zich sinds lang gevoegd hadden. Hoewel deze zaak op zichzelf niet is goed te keuren, moet men dit dus dragen. Doch dit geldt niet voor pas inkomende leden en evenmin voor de kinderen van bovenbedoelde leden; deze moeten zich voegen bij de kerk ter plaatse hunner woning.

Nadat Ds. Fernhout de dankzegging heeft gedaan, sluit de praeses de samenkomst.

Buitenland.

Zwitserland. Twee Godsdiensttoefeningen in Glarus.

Een Amerikaan beschreef eenigen tijd geleden twee Godsdiensttoefeningen die hij achter-eenvolgens in hetzelfde kerkgebouw van het stadje Glarus in Zwitserland had bijgewoond. De eerste werd door een Roomsche priester geleid, de andere door een predikant van de nationale Gereformeerde kerk. Het stadje Glarus bezit slechts één kerkgebouw, waarin beurtelings de Roomsche en de Protestantische erediensten gehouden wordt.

Nu zou men kunnen verwachten dat in zulk een kerkgebouw alles wat specifiek Roomsch is, zou geweerd zijn. Niets daarvan. De kerk is vol van de dingen die men in alle Roomsche kerken vindt, en die door de Gereformeerden als in tegenspraak met het Woord Gods en als leidende tot afgoderij verworpen worden. Wanneer de Protestanten in de kerk van Glarus Godsdiensttoefening houden, dan schijnen zij zich niet te ergeren aan de crucifixen, wijwaterkjes, beelden, schilderijen, biechtstoelen enz. die de Roomschen daar gebracht hebben.

Toen de Protestanten na den Roomschen dienst binnentraden, trof hen den Amerikaan dat zij elkander wel toeknikten, maar dat zij niet de minste aandacht schonken aan hetgeen de Roomschen in het kerkgebouw hadden binnengebracht. De preek van den Roomschen priester betrekende niet veel, maar het woord van den predikant was uittinnend en opwekkend. De Roomschen bemoeiden zich autistisch bij het binnentreden met hunne vrome oefeningen; zij schenen geen aandacht te schenken aan de menschen die naast hen geknikt lagen; alleen was men bezig met het doel van het oogmerk. Indien er een ding was waarbij men zich onoplettend betoonde, dan was het bij de preek. De Protestanten waren één oor bij de prediking, maar van een gevoel van de tegenwoordigheid Gods geen spoor.

Door de leer van de transsubstantiatie hebben de Roomschen bij het vieren van de mis het gevoel van de tegenwoordigheid Gods. Het is niet te loochenen dat dit gevoel bij de Gereformeerden in de samenkomsten der gemeente maar al te veel ontbreekt. Zij moesten bij de bediening des Woords verstaan dat de dienaar den last des Heeren volbrengt, zij behooren te beseffen dat als men met de gemeente opgaat naar het huis des gebeds men zich opmaakt om voor het aangezicht des Heeren te verschijnen. De belofte: „waar twee of drie vergaderd zijn in Mijnen naam, daar ben ik in het midden“, wordt maar al te weinig geloofd of al te weinig toegepast op de vergadering der geloofgen. Zoo weinig wordt het verstaan dat wanneer de gemeente saamkomt, daartoe opgeroepen door wettige ambtsdragers, er een tent der samenkomst wordt opgericht, waarvan de Tabernakel des Ouden Verbonds het voorbeeld is, waar de Heere samenkomt met zijn volk. Hetgeen in Glarus werd waargenomen is geen op zich zelf staand verschijnsel. Dat menigen wel deze predikant hooren wil, maar weigert te gaan naar een beelddienst, waar geen predikant voorgaat, is alleen te verstaan uit de omstandigheid dat men de betekenis van de godsdienst-oefeningen volgens Gods Woord uit het oog verloren heeft.

Gemengd nieuws.

Men klaagt in Deutsche kerkelijke bladen over de armoede aan oorspronkelijke Deutsche werken, die geschikt zijn om in Christelijke huizen te worden gelezen. Daarom gaat men in Duitschland uit het Deensch, uit het Hollandsche vertalen. Zoo is het werk van Dr. C. E. van Koesveld: „De vrouw in den Bijbel“ uit het Hollandsch in de Deutsche taal overgezet door den predikant Dr. O. Kohl-schmidt. Maar vooral speelt men in Duitschland leentie buur bij de Engelsen. Ook de werken van Jan Maclaren zijn in de Deutsche taal overgezet en wanneer de literarische waarde van deze werken is geschat, heeft een Duitsch orthodox kerkelijk blad alleen het bezwaar, dat daaruit blijkt hoe de Engelsen houden van een Christendom, dat overvloed van bijbelteksten en streefheid het ontrankelijke hart toch de levensvreugde waartoe een Christen gerechtigd is, doet missen. Dat het Deutsche blad geen andere bezwaren tegen de werken van Jan Maclaren weet aan te voeren, bewijst dat de gave der onderscheiding aan de redactie ontbreekt.

Op de nationale tentoonstelling was ook de vereeniging die in Turijn aan daklozen een nachtelijk onderkomen biedt, vertegenwoordigd. Deze vereeniging is gesticht door den Italiaanschen predikant Paul Meille, welke de Waldensische kerk dient. Het door Meille ten toone gestelde werd met goed bekrond. Om hem daarmede geluk te wenschen boden een 150 personen uit allerlei standen den predikant Meille en de heer Marini, vice-president der vereeniging, een banket aan. Op dezen banket sprak de advocaat Rossi zijne bewondering uit over de Waldensen, die na weerdelijk te zijn vervolgd nu in Italië in hooge achting zijn. Deze bewondering zou, dunkt ons meer waarde hebben als men de Waldensen niet wilde uitspelen tegen de Pauselijke gezinden. Zij die niet over het onrecht dat den Paus aangedaan is toen hem de rust van den kerkelijken staat werd ontnomen, willen heenstapen, worden als alle vaderlandsliefde missend gesteld tegenover de Waldensen, die het vaderland getrouw bleven, al werden hunne vadersen vrees-